

บทที่ 7

การค้าระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศ หมายถึงกิจกรรมซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นเพราะประเทศต่างๆ มีทรัพยากรธรรมชาติไม่เท่าเทียมกัน ประชาชนมีความสามารถความชำนาญแตกต่างกัน ทำให้ประเทศต่างๆ มีศักยภาพในการผลิตสินค้าแตกต่างกัน บางประเทศอาจจะเหมาะกับการผลิตสินค้านิดหนึ่ง ในขณะที่อีกประเทศหนึ่งอาจจะเหมาะกับการผลิตสินค้านิดหนึ่ง แต่แต่ละประเทศจะเลือกผลิตสินค้าที่ตนมีปัจจัยการผลิตในประเทศมากและสามารถทำการผลิตด้วยต้นทุนต่ำแล้วนำไปขายในประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตที่ต่ำกว่า ดังนั้นการค้าระหว่างประเทศจึงเกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุของการมีวัตถุดิบภายในประเทศไม่เพียงพอและผลผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศหรือสาเหตุของการมีทรัพยากรภายในประเทศมากเกินไปความต้องการภายในประเทศ ข้อดีของการค้าระหว่างประเทศคือการจัดสรรทรัพยากรระหว่างประเทศ เป็นการแบ่งงานกันทำการค้าระหว่างประเทศช่วยให้ประเทศคู่ค้ามีโอกาสเลือกผลิตสินค้าที่ตนเองมีความถนัดและมีความชำนาญ และผู้บริโภคสามารถเลือกบริโภคสินค้าและบริการที่ประเทศตนเองผลิตไม่ได้ นอกจากนี้การค้าระหว่างประเทศยังทำให้เกิดการกระจายของวิทยาการใหม่ทั่วโลก และเปิดโอกาสในการเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยีและการเรียนรู้ทางด้านการจัดการหรือการบริหาร และท้ายสุดการค้าระหว่างประเทศจะเป็นตัวจักรสำคัญก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

7.1 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ แยกออกเป็น

1. ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยคลาสสิก ซึ่งได้แก่ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (Absolute Advantage Theory) และทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage Theory)

1.1 ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (Absolute Advantage Theory) ของอดัม สมิท (Adam Smith) อธิบายการค้าระหว่างประเทศว่า “ประเทศต่างๆ จะผลิตเฉพาะสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์เพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้าของประเทศอื่น” ประเทศที่มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งชนิดใด หมายความว่า ประเทศนั้นสามารถผลิตสินค้านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าประเทศอื่น

1.2 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศตามแนวความคิดของอดัม สมิท ได้มีข้อสมมติว่าการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) จะก่อให้เกิดความชำนาญ (Specialization) ในการผลิตสินค้านั้น ประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าวัดได้จาก ต้นทุนการผลิตสินค้าต่อหน่วย และผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการใช้แรงงานในการผลิตใน 1 สัปดาห์

ตัวอย่าง ประเทศไทยได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตข้าวโพด 1 ตัน เพราะใช้แรงงานเพียง 12 คน ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นผลิตข้าวโพด 1 ตันใช้แรงงาน 16 คน แต่ในการผลิตผ้า 1 เมตร ประเทศไทยจะใช้แรงงานถึง 22 คน ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นผลิตผ้า 1 เมตรใช้แรงงานเพียง 15 คน ในลักษณะนี้ประเทศไทยจะได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตข้าวโพด และประเทศญี่ปุ่นจะได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตผ้าประเทศไทยจะเลือกข้าวโพด และประเทศญี่ปุ่นจะเลือกผลิตผ้าแล้วนำมาแลกเปลี่ยนกัน

ตารางที่ 7.1 แสดงการได้เปรียบโดยสมบูรณ์

	ประเทศไทย (คน)	ประเทศญี่ปุ่น (คน)
ข้าวโพด 1 ตัน	12	16
ผ้า 1 เมตร	22	15

ข. ทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage Theory) ของเดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) ได้ปรับปรุงมาจากทฤษฎีของ อדם สมิท โดยได้อธิบายว่า “ประเทศหนึ่งจะทำการเสนอขายสินค้าที่ตนสามารถผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตสินค้าชนิดเดียวกันนั้นในอีกประเทศหนึ่ง” การวัดประสิทธิภาพในการผลิตจะวัดจากต้นทุนการผลิตโดยพิจารณาจากจำนวนชั่วโมงทำงานในการผลิตสินค้า 1 หน่วย และจำนวนผลผลิตที่ผลิตได้จากการใช้ชั่วโมงการผลิตเท่ากัน เช่น ในการผลิตรองเท้าหนึ่งคู่ของประเทศไทยจะใช้เวลา 20 ชั่วโมง ในขณะที่ประเทศเกาหลีใต้ใช้เวลาในการผลิต 30 ชั่วโมง ดังนั้นประเทศไทยจะมีประสิทธิภาพในการผลิตรองเท้ามากกว่าประเทศเกาหลีใต้ แต่ในการผลิต ปากกา 1 ด้าม ประเทศเกาหลีใต้ใช้เวลาในการผลิต 15 ชั่วโมง ในขณะที่ประเทศไทยใช้เวลา 22 ชั่วโมง โดยใช้จำนวนแรงงานเท่ากัน ดังนั้นการค้าระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นโดย ประเทศไทยจะขายรองเท้าให้เกาหลีใต้ และซื้อปากกาจากเกาหลีใต้ ในขณะที่ประเทศเกาหลีใต้จะขายปากกาให้ประเทศไทย และซื้อรองเท้าจากประเทศไทย

ตารางที่ 7.2 แสดงการได้เปรียบโดยการเปรียบเทียบ

	ประเทศไทย (ข.ม.)	ประเทศเกาหลีใต้ (ข.ม.)
รองเท้า	20	30
ปากกา	15	22

2. ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศยุคใหม่ (the modern theory)

นักเศรษฐศาสตร์ระยะหลังๆ ได้อธิบายทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศโดยมิได้ให้ความสำคัญเฉพาะปัจจัยแรงงานเท่านั้นแต่ได้เน้นปัจจัยการผลิตอื่นๆด้วย เช่น ค่าขนส่งและค่าเสียโอกาส โดยเฉพาะต้นทุนค่าเสียโอกาส (the opportunity cost) ได้เข้ามามีบทบาท

มากขึ้น ต้นทุนค่าเสียโอกาสหมายถึงทางเลือกอื่นๆ ที่ดีที่สุดที่ไม่ได้ถูกเลือก (the best alternative foregone) กรณีการเลือกผลิตสินค้า 2 ชนิดในสัดส่วนต่างๆ กัน จะมีต้นทุนค่าเสียโอกาสเกิดขึ้น โดยต้นทุนค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้นเป็นค่าเสียโอกาสของสินค้าที่ผลิตลดลงหรือไม่ได้ผลิต

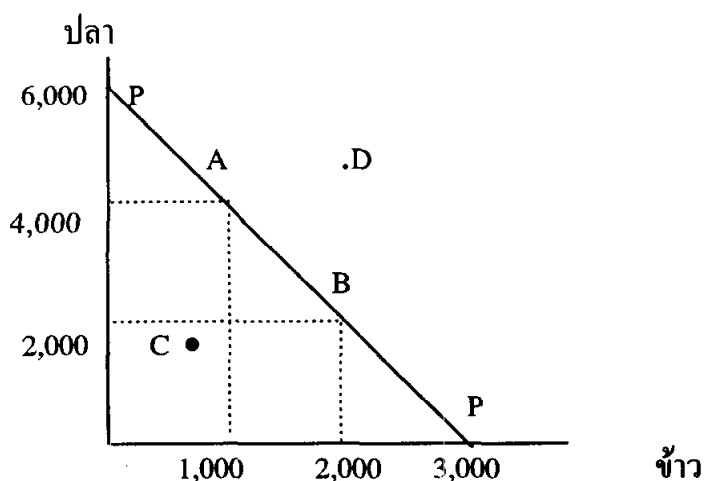
ประเทศใดประเทศหนึ่งจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (a comparative advantage) ในการผลิตสินค้าและบริการ ถ้าประเทศนั้น ๆ สามารถผลิตสินค้าและบริการด้วยต้นทุนค่าเสียโอกาสที่ต่ำกว่าประเทศอื่นๆ จุดสำคัญคือถ้าแต่ละประเทศผลิตสินค้าที่ตนมีความชำนาญ และมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบแล้ว ผลผลิตของโลกโดยรวมจะมีมากที่สุด ผลที่ตามมาคือการค้าระหว่างประเทศเป็นสิ่งจำเป็น โดยประเทศที่มีความชำนาญและมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบจะขายสินค้าที่ตนเองผลิตขึ้นเพื่อแลกกับสินค้าอื่น ๆ ที่ตนไม่มีความชำนาญในการผลิตและไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบโดยตรงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการค้าระหว่างประเทศเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์กับเศรษฐกิจโลกโดยรวม ต่อไปนี้จะได้อธิบายถึงความหมายของความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในรูปของต้นทุนค่าเสียโอกาส

สมมติมีประเทศในโลกนี้อยู่ 2 ประเทศคือ ประเทศ R และประเทศ S สมมติว่าประเทศทั้งสองสามารถผลิตสินค้าได้ 2 ชนิดคือ ข้าวและปลา ความเป็นไปได้ในการผลิตสินค้าทั้ง 2 ชนิดของประเทศ R แสดงในตารางที่ 7.3

ตารางที่ 7.3 ความเป็นไปได้ในการผลิตข้าวและปลาของประเทศ R

ความเป็นไปได้ ที่	& a (ตัน)	ปลา (ตัน)
1	0	6,000
2	1,000	4,000
3	2,000	2,000
4	3,000	0

กรณีการผลิตเป็นแบบ constant return to scale นั้นคือการผลิตปลาลดลงแต่หน่วย จะมีการผลิตข้าวเพิ่มขึ้นจำนวนเท่า ๆ กันในตารางที่ 7.3 แสดงการเปลี่ยนแปลงของหน่วยวัดทางกายภาพไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงของหน่วยวัดทางการเงิน ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงที่การเปลี่ยนแปลงมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาต้นทุนค่าเสียโอกาสของการผลิตข้าวในรูปของปลาจะวัดโดยปริมาณผลผลิต ปลาเนื้อที่ลดลงเมื่อผลิตข้าวเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ในตารางที่ 7.1 การเปลี่ยนแปลงของความเป็นไปได้ในการผลิตเซตที่ 1 มาเป็นเซตที่ 2 ผลผลิตข้าวจะเพิ่มขึ้น 1,000 ตัน (จาก 0 เพิ่มเป็น 1,000 ตัน) โดยที่ผลผลิตปลาลดลง 2,000 ตัน (จาก 6,000 ตัน ลดลงเหลือ 4,000 ตัน) หรืออธิบายได้ว่า การผลิตข้าวเพิ่มขึ้น 1,000 ตัน มีต้นทุนเท่ากับ การลดการผลิตปลาลง 2,000 ตัน ดังนั้นต้นทุนค่าเสียโอกาสของข้าวในรูปของปลา คือ 2 (หรือเท่ากับ $2,000/1,000$) เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ R คือ

รูปที่ 7.1 เส้นพรมแดนความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ R

เส้น PP คือเส้นพรมแดนความเป็นไปได้ในการผลิต (the production possibility frontier) ของประเทศ R ทุกๆ จุดบนเส้น PP เช่นที่จุด A และ B แสดงความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ R โดยใช้ทรัพยากรอย่างเต็มที่ จุดต่างๆ ที่อยู่ใต้เส้น PP เช่นที่จุด C แสดงความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ R แต่เป็นการผลิตที่ต่ำกว่าจะระดับการจ้างงาน

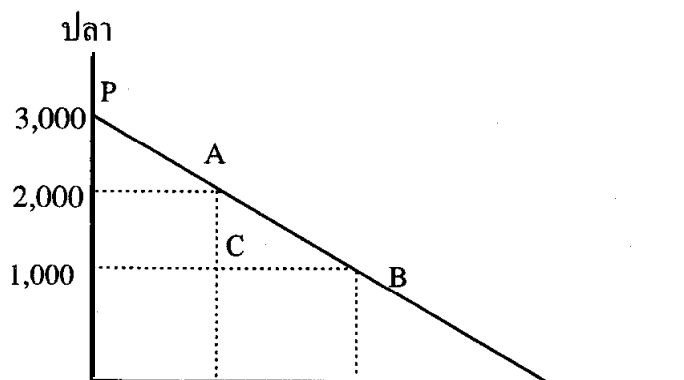
เต็มที จุดต่างๆ ที่อยู่เหนือเส้น PP เช่น จุด D การผลิตจะไม่เกิดขึ้นเพราะไม่มีทรัพยากรเพียงพอ

พิจารณาความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ S สมมติว่ามีลักษณะตรงกันข้ามกันของประเทศ R ความเป็นไปได้ในการผลิตสินค้า 2 ชนิดคือ ข้าวและปลาของประเทศ S แสดงในตารางที่ 7.4

ตารางที่ 7.4 ความเป็นไปได้ในการผลิตข้าวและปลาของประเทศ S

ความเป็นไปได้	ข้าว (ตัน)	ปลา (ตัน)
1	6,000	0
2	4,000	1,000
3	2,000	2,000
4	0	3,000

ต้นทุนค่าเสียโอกาสของประเทศ S จะตรงกันข้ามกับของประเทศ R ประเทศ S เพิ่มการผลิตปลา 1,000 ตัน การผลิตข้าวจะต้องลดลง 2,000 ตัน นั่นคือลดการผลิตข้าวจาก 6,000 ตันหรือ 4,000 ตัน ดังนั้นต้นทุนค่าเสียโอกาสของปลาคือข้าว 2 ตันต่อปลา 1 ตัน ในขณะที่ต้นทุนค่าเสียโอกาสของข้าวในประเทศ S คือ ข้าว 1,000 ตัน ต่อปลา 2,000 ตัน หรือเท่ากับ 1/2 เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ S แสดงในรูปที่ 7.2

0   2,000   4,000   6,000   ข้าว

รูปที่ 7.2 แสดงเส้นพรมแดนของความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ
ต้นทุนค่าเสียโอกาสของประเทศ R และ S สรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7.5 ต้นทุนค่าเสียโอกาสของประเทศ R และ S

	ต้นทุนค่าเสียโอกาสของ	
	ข้าว(ในรูปของปลา)	ปลา(ในรูปของข้าว)
ประเทศ R	2	1/2
ประเทศ S	1/2	2

ประเทศ R มีต้นทุนค่าเสียโอกาสของปลาดำกว่าค่าเสียโอกาสของข้าวดังนั้น
ประเทศ R จะเลือกผลิตปลา สำหรับประเทศ S มีต้นทุนค่าเสียโอกาสข้าวต่ำกว่าต้นทุนค่า
เสียโอกาสของปลา ดังนั้นประเทศ S จะเลือกผลิตข้าว ประเทศ R มีความได้เปรียบโดย
เปรียบเทียบในการผลิตปลา และประเทศ S มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิต
ข้าว ในกรณีผลิตสินค้า 2 ชนิดการผลิตตามความถนัดจะยกระดับผลผลิตของสินค้าทั้ง 2
ชนิดของโลกให้เพิ่มขึ้น และการค้าระหว่างประเทศจะสามารถทำให้ประเทศได้รับสินค้า
ซึ่งตนเองไม่สามารถผลิตได้โดยการแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่ตนเองสามารถผลิตได้

การค้าระหว่างประเทศจะทำให้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของโลกดีขึ้นอาจดูได้
ดังนี้ สมมติกรณีที่ประเทศทั้งสองสามารถผลิตสินค้า 2 ชนิดได้พอเพียงต่อการบริโภคภายในประเทศ สมมติว่าความเป็นไปได้ในการผลิตอยู่ ณ ระดับ 2 รายละเอียดของการผลิต
แสดงในตารางที่ 7.6

ตารางที่ 7.6 ผลผลิตข้าวและปลาที่พอเพียงเลี้ยงประเทศ

	h a (ตัน)	ปลา (ตัน)
ประเทศ R	1,000	4,000
ประเทศ S	4,000	1,000
ผลผลิตรวม	5,000	5,000

ประเทศ R ผลิตข้าว 1,000 ตัน ผลิตปลา 4,000 ตัน และประเทศ S ผลิตข้าว 4,000 ตัน ผลิตปลา 1,000 ตัน ผลผลิตของสินค้าทั้ง 2 ประเทศคือ ผลิตข้าวได้ 5,000 ตัน และผลิตปลาได้ 5,000 ตัน

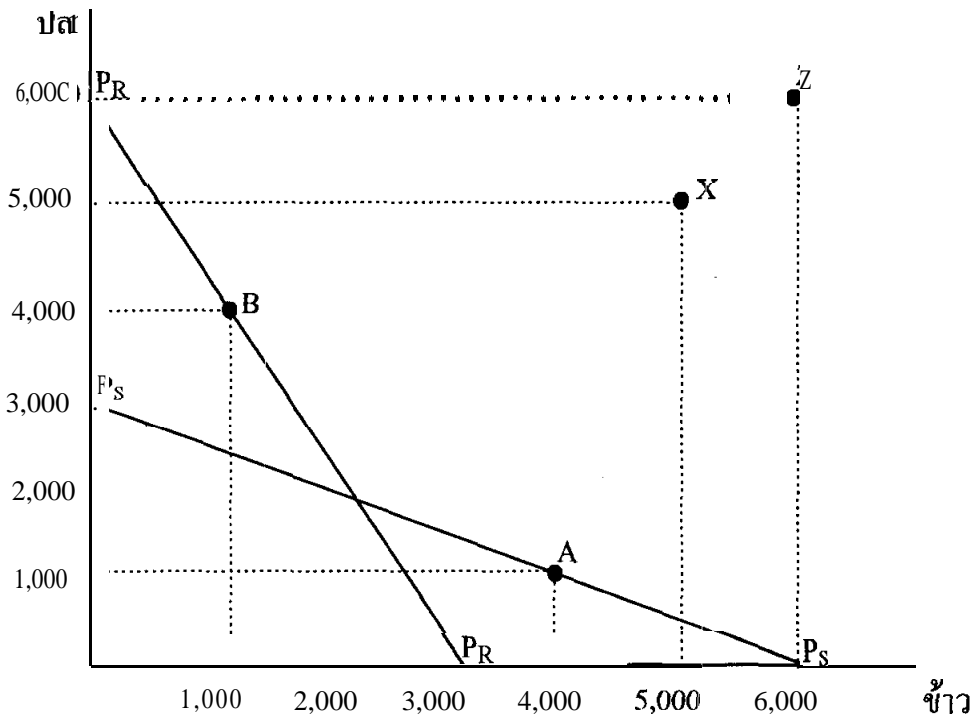
ถ้าประเทศ R และ S ทำการผลิตตามความถนัดคือ ผลิตเฉพาะสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบผลผลิตของโลกจะเพิ่มขึ้น รายละเอียดแสดงในตารางที่ 7.7

ตารางที่ 7.7 ผลผลิตที่ผลิตตามความถนัดของประเทศ R และ S

	& a (ตัน)	ปลา (ตัน)
ประเทศ R	0	6,000
ประเทศ S	6,000	0
ผลผลิตรวม	6,000	6,000

การผลิตของประเทศ R ประเทศ S ตามความถนัดหรือตามที่ตนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ จะทำให้ผลผลิตข้าวและปลาโดยรวมเพิ่มขึ้นเป็น 6,000 ตันทั้ง 2 สินค้า สถานการณ์ที่ได้รับผลประโยชน์จากการค้าแสดงได้ดังรูปที่ 7.3

รูปที่ 7.3 แสดงผลประโยชน์ที่ได้จากการค้า (gains from trade)

เส้น $P_R P_R$ และ $P_S P_S$ ดังเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ R และประเทศ S ตามลำดับ แทนปริมาณการผลิตปลา แทนอนแทนปริมาณการผลิตข้าว จุด A แสดงสถานการณ์ของการผลิตที่พอเลี้ยงตัวเองของประเทศ S คือผลิตข้าว 4,000 ตัน และผลิตปลา 1,000 ตัน จุด B แสดงสถานการณ์การผลิตที่พอเลี้ยงตัวเองของประเทศ R โดยประเทศ R ทำการผลิตข้าว 1,000 ตัน และผลิตปลา 4,000 ตัน จุด X แสดงผลผลิตรวมของสินค้าทั้ง 2 ชนิด กรณีที่ประเทศทั้งสองผลิตเพื่อให้พอเพียงกับการบริโภคภายในประเทศเท่านั้น คือผลผลิตข้าวรวมเท่ากับ 5,000 ตัน และผลผลิตปลารวมเท่ากับ 5,000 ตัน แต่ถ้าประเทศทั้งสองทำการผลิตตามความถนัด (specialization) คือประเทศ R ทำการผลิตปลา 6,000 ตัน และประเทศ S ทำการผลิตข้าว 6,000 ตัน ผลผลิตรวมจะแสดงโดยจุด Z

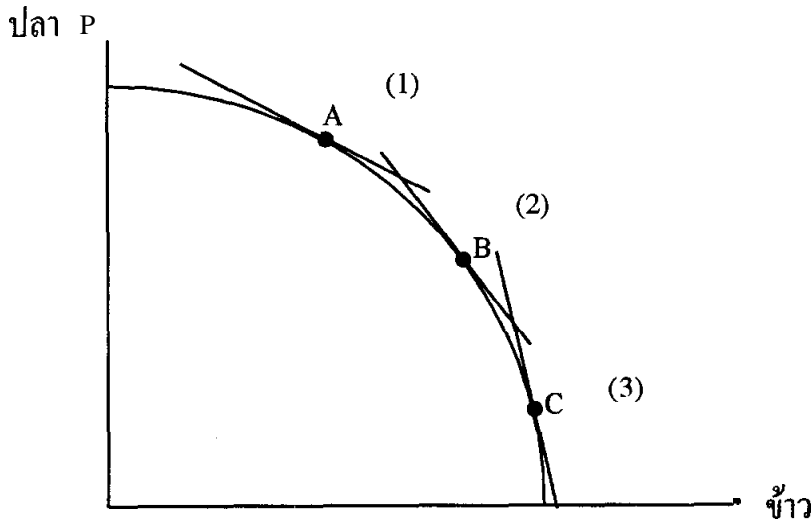
หลักสำคัญคือ ผลผลิตรวมของสินค้าทั้ง 2 ชนิดเพิ่มขึ้นถ้ามีการผลิตตามความถนัดประเทศทั้ง 2 จะได้รับประโยชน์ ดังประเทศ R จะผลิตปลาเพื่อการบริโภคภายใน

ประเทศและมีเหลือสำหรับแลกเปลี่ยนกับประเทศ S ในทางกลับกันประเทศ S จะผลิตปลาพอเพียงเพื่อการบริโภคภายในประเทศและมีเหลือสำหรับแลกเปลี่ยนกับประเทศ R ด้วย สิ่งที่มาจากการแลกเปลี่ยนสินค้าดังกล่าวคือปัจจัยอะไรเป็นตัวกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้าทั้งสอง หรือที่เราเรียกว่าเกณฑ์การค้า (the Terms of Trade) ประเทศ R จะไม่ยอมใช้ปลามากกว่า 2 ตันไปแลกข้าวมา 1 ตัน ถ้าประเทศ R ต้องใช้ปลามากกว่า 2 ตัน ไปแลกข้าวมา 1 ตัน ประเทศ R ก็จะผลิตข้าวเอง เช่นเดียวกับประเทศ S ก็จะไม่ยอมรับปลาน้อยกว่า 1/2 ตัน เพื่อแลกกับข้าว 1 ตัน ประเทศ S แลกข้าว 1 ตันด้วยการใช้ปลาน้อยกว่า 1/2 ตัน ประเทศ S ก็จะยอมผลิตปลาเอง ดังนั้นเกณฑ์การค้าจะอยู่ในช่วงของการแลกเปลี่ยน 1/2 ตัน ถึง 1 ตัน ต่อข้าว 1 ตัน เกณฑ์ที่แน่นอนจะขึ้นอยู่กับพลังของอุปสงค์ทั้ง 2 ประเทศ ภายใต้เกณฑ์นี้ทั้งประเทศ R และประเทศ S จะได้รับประโยชน์จากการแบ่งงานกันทำตามความถนัด โดยทั่วไปเกณฑ์การค้า (the terms of trade) จะหมายถึงอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้าของประเทศหนึ่ง ๆ

$$\text{เกณฑ์การค้า (T/T)} = \frac{\text{ดัชนีราคาส่งออก (An index of export prices)}}{\text{ดัชนีราคานำเข้า (An index import prices)}}$$

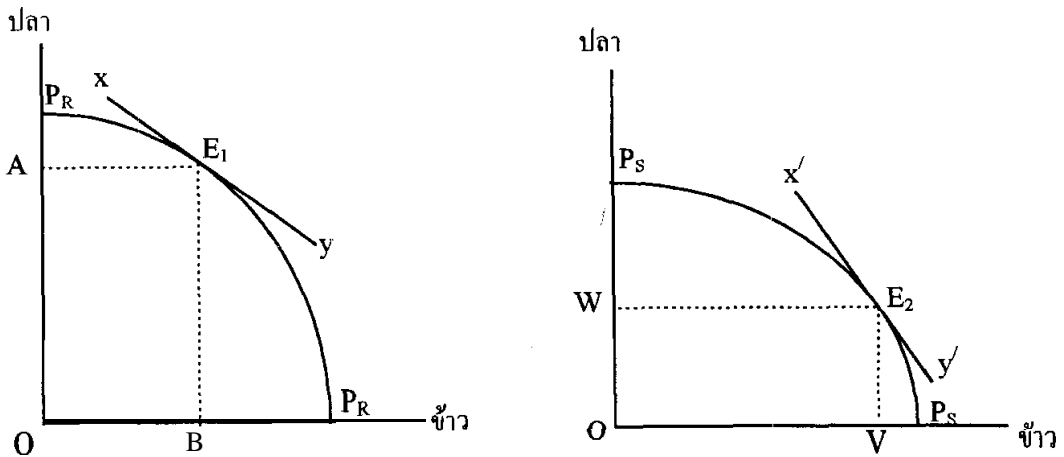
ถ้าอัตราส่วนนี้มีค่าสูงขึ้นแสดงว่า T/T ของประเทศนั้นดีขึ้น การสูงขึ้นของ T/T อาจมีสาเหตุมาจาก ดัชนีราคาสินค้าส่งออกเพิ่มขึ้นหรือดัชนีราคาสินค้านำเข้าลดลง

ถ้าเราเลือกข้อสมมติที่การผลิตมีลักษณะเป็น constant return to scale ซึ่งเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตมีลักษณะเป็นเส้นตรงดังแสดงในรูป 7.1 และ 7.2 แต่สมมติว่าเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตมีลักษณะโค้งออกจากจุด origin (convert to the origin) แสดงว่าการผลิตมีลักษณะเป็น diminishing return to scale หรือเท่ากับต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น ในกรณีนี้ต้นทุนค่าเสียโอกาสจะวัดโดยสโลปของเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต ณ จุดต่างๆ ดังนั้นต้นทุนค่าเสียโอกาสจะเปลี่ยนแปลงไปตามเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต

รูปที่ 7.4 เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตกรณี diminishing return

เส้น PP คือเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตข้าวและปลาภายใต้ข้อสมมติที่การผลิตเป็น diminishing return ค่าเสียโอกาส ณ จุด A จุด B และจุด C จะไม่เท่ากับ ค่าเสียโอกาส ณ จุดต่าง ๆ บนเส้น PP วัดโดยค่าสโลปของเส้นตรงที่ลากสัมผัสเส้น PP กรณีที่เส้น PP เป็นเส้นโค้งออกจากจุด origin ผลการวิเคราะห์ในเรื่องการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบหรือการแบ่งงานกันทำตามความถนัด และก่อให้เกิดการค้าระหว่างประเทศจะเหมือนกับกรณีที่สมมติให้การผลิตเป็น constant return

รูปที่ 7.5 เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ R และ S

รูปที่ (ก) แสดงเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ R ประเทศ R จะผลิตข้าวเท่ากับ OB และผลิตปลาเท่ากับ OA หรือผลิต ณ จุด E_1 ซึ่งเป็นจุดอยู่บนเส้น $P_R P_R$ สโลป ณ จุด E คืออัตราส่วนระหว่างราคาข้าวต่อราคาปลา หรือคือสโลปของเส้นที่ลากสัมผัสเส้น $P_R P_R$ ณ จุด E_1 รูป (ข) แสดงเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ S ประเทศ S จะทำการผลิต ณ จุด E_2 โดยจะผลิตข้าวเท่ากับ OV และผลิตปลาเท่ากับ OW สโลปของเส้น $P_S P_S$ ณ จุด E_2 คืออัตราส่วนระหว่างราคาของข้าวต่อราคาของปลา ซึ่งก็คือสโลปของเส้น $x' y'$ เส้น $x' y'$ มีความชันน้อยกว่าเส้น xy แสดงว่า

$$\frac{P \text{ ข้าว ของประเทศ R}}{P \text{ ปลา}} > \frac{P \text{ ข้าว ของประเทศ S}}{P \text{ ปลา}}$$

แสดงว่าประเทศ S มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตข้าว และประเทศ R มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตปลา การค้าระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นเมื่อมีการแลกเปลี่ยนสินค้าที่ตนเองมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบภายใต้เกณฑ์การค้า (the terms of trade) ซึ่งจะมีเพียงอัตราเดียว และจะมีค่าอยู่ภายในช่วงระหว่างจุดสัมผัสระหว่างเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต $P_R P_R$ กับ xy และ $P_S P_S$ กับ $x' y'$ หรือระหว่าง E_1 และ E_2

โดยสรุปการค้าระหว่างประเทศแบบเสรีจะส่งเสริมให้ประเทศต่างๆ มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัด (specialization) โดยจะผลิตสินค้าที่ตนเองมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (a comparative advantage) การทำเช่นนี้จะทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงและเศรษฐกิจโลกจะได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

7.2 อัตราแลกเปลี่ยนการค้า

อัตราแลกเปลี่ยนการค้าหรือเกณฑ์การค้า (terms of trade) คือตัววัดความสามารถในการแลกเปลี่ยนของสินค้าหนึ่งกับสินค้าอีกประเภทหนึ่ง การวัดอัตราแลกเปลี่ยนสินค้านั้นมีหลายวิธี

ก. อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้าต่อสินค้า (commodity terms of trade หรือ barter terms of trade) แบ่งเป็น

- อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้าต่อสินค้าสุทธิ (net barter terms of trade: NBTT)

$$\text{NBTT} = \frac{P_x}{P_m}$$

NBTT = อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้าต่อสินค้าสุทธิ

P_x = ดัชนีราคาสินค้าส่งออก

P_m = ดัชนีราคาสินค้านำเข้า

- อัตราแลกเปลี่ยนสินค้ารวม (Gross barter terms of trade: GBTT)

$$\text{GBTT} = \frac{Q_m}{Q_x}$$

P_x = ดัชนีปริมาณสินค้าเข้า

P_m = ดัชนีปริมาณสินค้าส่งออก

- อัตราแลกเปลี่ยนสินค้าจากรายได้ทางการค้า (Income terms of trade: ITT)

$$\text{ITT} = \text{NBTT} \cdot Q_x$$

$$\text{NBTT} = \frac{P_x}{P_m} \cdot Q_x$$

NBTT = อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้าต่อสินค้าสุทธิ

Q_x = ดัชนีปริมาณของสินค้าออก

- ข. อัตราแลกเปลี่ยนบริการของปัจจัยการผลิต (Factoral terms of trade:

FTT) แบ่งเป็น

- อัตราแลกเปลี่ยนบริการของปัจจัยการผลิตเพียงประเภทเดียว (Single factoral terms of trade : SFTT)

$$\text{SFTT} = \frac{N \cdot Z_x}{P_m \cdot Z_m}$$

Z_x = ดัชนีผลิตคุณภาพของสินค้าส่งออก

- อัตราแลกเปลี่ยนบริการของปัจจัยการผลิตสองประเภท (Double factoral terms of trade: DFSTT)

$$\begin{aligned} \text{DFTT} &= \frac{N \cdot Z_x}{Z_m} \\ &= \frac{P_x}{P_m} \cdot \frac{Z_x}{Z_m} \end{aligned}$$

ค. อัตราแลกเปลี่ยนสินค้าที่แสดงการเปรียบเทียบต้นทุนที่แท้จริง (Real cost terms of trade: RCTT)

$$\begin{aligned} \text{RCTT} &= \frac{\text{SFTT}}{J} \\ &= \frac{N \cdot Z_x}{J} = \frac{P_x}{P_m} \cdot \frac{Z_x}{J} \\ J &= \text{ดัชนีอรรถประโยชน์ที่เสียไปต่อหน่วย ของการใช้} \\ &\quad \text{ปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตสินค้าส่งออกเพื่อแลก} \\ &\quad \text{กับสินค้านำเข้า} \end{aligned}$$

ง. อัตราแลกเปลี่ยนสินค้าที่ได้จากการเปรียบเทียบอรรถประโยชน์ที่ได้จาก การค้า (Utility terms of trade : UTT)

$$\begin{aligned} \text{UTT} &= \text{RCTT} \cdot H \\ &= \frac{N \cdot Z_x}{J} \\ &= \frac{P_x}{P_m} \cdot Z_x \cdot H \cdot \frac{1}{J} \\ H &= \text{ดัชนีแสดงการเปรียบเทียบอรรถประโยชน์ที่ได้} \\ &\quad \text{รับจากสินค้านำเข้าและสินค้าที่เสียไปเนื่องจาก} \\ &\quad \text{การส่งออก} \end{aligned}$$

7.3 นโยบายการค้าระหว่างประเทศ

นโยบายการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบคือ

7.3.1 นโยบายการค้าเสรี (free trade policy) เป็นการค้าที่ไม่สนับสนุนให้มีการเก็บภาษีศุลกากรในอัตราสูง และไม่สนับสนุนให้มีข้อบังคับที่กีดกันการค้าระหว่าง

ประเทศ ไม่สนับสนุนให้มีการแทรกแซงของรัฐบาล โดยเชื่อว่าการค้าเสรีจะทำให้มีการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศ แต่ละประเทศจะทำงานตามที่ตนถนัดหรือมีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ผลของการค้าเสรีจะทำให้รายได้ที่แท้จริงของประเทศต่างๆ เพิ่มขึ้น และมีการจัดสรรทรัพยากรของโลกอย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศที่ยึดถือนโยบายการค้าเสรีจะมีลักษณะดังนี้

ก. ไม่มีการเก็บภาษีเพื่อคุ้มกันสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในประเทศ จะมีการเก็บภาษีเพื่อหารายได้เพิ่มเท่านั้น และอัตราภาษีจะต่ำ

ข. ไม่มีการกีดกันและไม่มีการให้สิทธิพิเศษแก่สินค้าใด ๆ เป็นพิเศษ จะเก็บภาษีอัตราเดียวกันหมด (single tariff system) ปฏิบัติกับทุกประเทศเท่าเทียมกันหมด ไม่มีการเก็บภาษีแบบหลายอัตรา

ค. ไม่มีข้อจำกัดทางการค้า (trade restriction) ไม่มีการควบคุมการค้านำเข้า หรือการส่งออก แต่อาจมีการควบคุมในบางกรณี เช่น ควบคุมเพื่อสุขภาพอนามัยของประชาชน หรือควบคุมเพื่อความมั่นคงของประเทศ

ง. ดำเนินการผลิตตามลักษณะแบ่งงานกันทำ แต่ละประเทศจะทำการผลิตเฉพาะสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ

7.3.2 นโยบายผูกขาดทางการค้าระหว่างประเทศ (monopolistic Policy)

เกิดจากการที่ผู้ผลิตในประเทศต่าง ๆ ตกลงกันเกี่ยวกับการผลิต ราคา และการตลาดที่เรียกว่าการรวมกลุ่มของธุรกิจระหว่างประเทศ (International cartels) ทั้งนี้เพื่อลดการแข่งขันระหว่างผู้ผลิตสินค้าอย่างเดียวกันและเพื่อเพิ่มผลกำไรให้มากขึ้น

7.3.3 นโยบายการทุ่มตลาด (dumping policy) เป็นนโยบายการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นโดยการกำหนดให้ราคาสินค้าในตลาด 2 แห่งไม่เท่ากัน โดยทั่วไปเมื่อพูดถึงนโยบายทุ่มตลาดจะหมายถึงการส่งออกสินค้าด้วยราคาที่ต่ำกว่าราคาขายทั่ว ๆ ไปและด้วยราคาคงที่ต่ำกว่าต้นทุนการผลิต

7.3.4 นโยบายการค้าที่มีเครื่องกีดกันทางการค้า (protection policy) การกีดกันทางการค้าอาจเกิดขึ้นเพราะประเทศนั้นๆ ต้องการส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศ เพื่อลดปัญหาการว่างงาน เพื่อความมั่นคงของประเทศ และเพื่อสงวนเงินตราต่างประเทศ เครื่องมือกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศได้แก่ ภาษีศุลกากร และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (Tariff and non-tariff policy)

7.4 กรณีการกีดกันทางการค้า

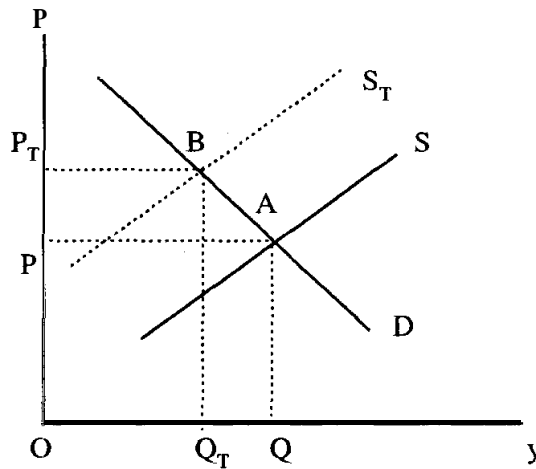
สาเหตุที่ต้องมีการกีดกันทางการค้าที่สำคัญคือเป็นกลยุทธ์ของการพัฒนาประเทศ เป็นการปกป้องอุตสาหกรรมแรกเกิด (infant industry) และเป็นการปกป้องการเสียเปรียบ (disadvantage) ทางการค้า วิธีการปกป้องแบ่งออกเป็น 2 วิธีคือ

1. ปกป้องในรูปของการกำหนดภาษี 2 วิธีหรือกำหนดโควต้า และ
2. ปกป้องในรูปของคุณภาพของสินค้าหรือความต้องการด้านอื่นๆ เช่นรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม เช่นกำหนดขนาดของเครื่องยนต์ที่จะนำเข้าการยอมให้นำเข้าสินค้าได้ ถ้าขบวนการผลิตสินค้านั้นๆ ไม่ทำให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ ต่อไปนี้จะได้อธิบายถึงมาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบที่ (1)

ก. การกีดกันทางการค้าโดยภาษีศุลกากร

ภาษีศุลกากร (tariff) เป็นภาษีที่เรียกเก็บจากสินค้าที่ผ่านแดน ภาษีที่เก็บจากสินค้านำเข้าเรียกว่าอากรขาเข้า (import duty) และภาษีที่เรียกเก็บจากสินค้าส่งออกเรียกว่า อากรขาออก (export duty) ภาษีที่เรียกเก็บจากสินค้าที่อาศัยท่าเรือเพื่อลำเลียงสินค้าส่งต่อไปยังประเทศปลายทางเรียกว่าภาษีผ่านแดน (transit duty) ภาษีศุลกากรอาจเก็บโดยคิดอัตราตามราคาของสินค้าหรือที่เรียกว่าภาษีตามราคา (ad-valorem tariffs) หรือคิดอัตราตามหน่วยของสินค้า ซึ่งเรียกว่า ภาษีตามสภาพ (specific tariffs) ผลของการเก็บภาษีศุลกากรจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อรายได้ และการบริโภคภายในประเทศดังจะพิจารณาได้จากรูปที่ 7.6

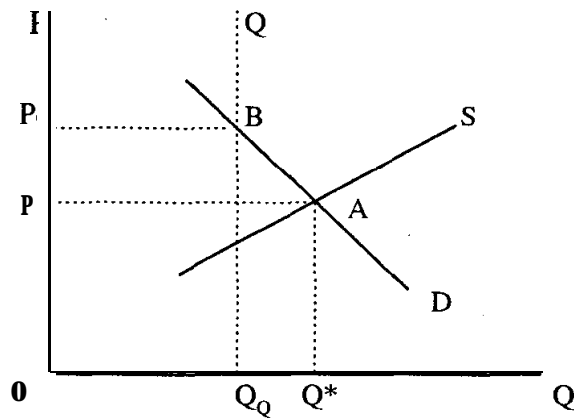

รูปที่ 7.6 ผลกระทบของภาษีศุลกากร

เส้น D คือเส้นอุปสงค์ต่อสินค้านำเข้า เส้น S คือเส้นอุปทานของสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ ทั้งเส้น D และ S แสดงสถานการณ์ก่อนการเก็บภาษีศุลกากร ระดับผลผลิตและราคาสินค้าดุลยภาพคือ OQ และ OP ตามลำดับ สมมติรัฐบาลเก็บภาษีศุลกากร เส้นอุปทานต่อสินค้านำเข้าจะเพิ่มเป็น S_T ระยะห่างระหว่าง S กับ S_T ตามแนวดิ่งคือ ขนาดภาษีที่รัฐบาลเรียกเก็บ ผลของภาษีจะทำให้ปริมาณซื้อสินค้าเข้าจากต่างประเทศลดลงเหลือเพียง Q_T ในขณะที่ระดับราคาสินค้าสูงจาก OP เป็น OP_T อย่างไรก็ตามขนาดของการเปลี่ยนแปลงในราคาสินค้านำเข้าและปริมาณสินค้านำเข้าจะมากขึ้นอยู่กับสโลปของเส้นอุปสงค์และเส้นอุปทาน เส้นทั้ง 2 ที่มีความชันมาก ปริมาณสินค้านำเข้าจะลดลงเพียงเล็กน้อย แต่ระดับราคาของสินค้านำเข้าจะเพิ่มมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าความชันของเส้นทั้งสองน้อย การเก็บภาษีศุลกากรเพิ่มจะทำให้ปริมาณสินค้านำเข้าลดลงมากในขณะที่ราคาสินค้านำเข้าสูงขึ้นเพียงเล็กน้อย

ข. การกีดกันทางการค้าโดยการกำหนดโควตา (Quota)

รูปที่ 7.7 ผลกระทบของการกำหนดโควตา

ในกรณีการค้าเสรีเส้น D คือเส้นอุปสงค์ต่อสินค้านำเข้า เส้น S คือเส้นอุปทานของสินค้านำเข้า ณ.ดุลยภาพราคาสินค้านำเข้าคือ OP^* และปริมาณสินค้านำเข้าคือ OQ^* เส้นตั้งฉาก QQ_0 คือเส้นอุปทานเมื่อมีการกำหนดโควตา เส้น QQ_0 จะไม่ผันแปรตามการเปลี่ยนแปลงของราคา เมื่อกำหนดโควตาการนำเข้า ปริมาณการนำเข้าคือ OQ_0 และราคาสินค้านำเข้าคือ OP_0 ระยะห่างระหว่าง Q_0 กับ Q^* คือปริมาณการนำเข้าที่ลดลง ในกรณีที่มีการกำหนดโควตาการนำเข้า รัฐบาลจะไม่ได้รับผลประโยชน์อื่นใดนอกจากรายได้จากการขายใบอนุญาตลดลงมากในขณะที่ราคาสินค้านำเข้าสูงเพียงเล็กน้อย

การค้าระหว่างประเทศที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จะมีลักษณะเป็นการค้าไม่เสรีจึงมีบางประเทศได้หันมารวมตัวกันตามสภาพภูมิศาสตร์เพื่อพยายามลดหรือยกเลิกนโยบายการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศภายในกลุ่ม และพยายามหาช่องทางขยายการค้าระหว่างประเทศภายในกลุ่มให้กว้างขวางขึ้น รูปแบบของการรวมกลุ่มแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1. เขตการค้าเสรี (free trade area) เป็นการรวมกลุ่มให้มีการยกเลิกภาษีศุลกากรระหว่างประเทศสมาชิก จุดมุ่งหมายเพื่อให้มีการซื้อขายสินค้าและบริการระหว่างประเทศสมาชิกเป็นไปอย่างเสรี แต่ประเทศสมาชิกยังมีอิสระในการใช้อกรขาเข้าและนโยบายจำกัดการค้าอื่น ๆ กับประเทศนอกกลุ่ม เช่น เขตการค้าเสรีอาเซียน (Asien free

trade area: AFTA) ซึ่งประกอบด้วยประเทศไทย บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และเวียดนาม เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) ประกอบด้วยสหรัฐอเมริกา อเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก และกลุ่ม APEC

2. **องค์การตลาดร่วม (common market)** เป็นการรวมกลุ่มในลักษณะร่วมกัน ใช้นโยบายการค้าเสรีภายในกลุ่ม ใช้นโยบายการเก็บภาษี และการจำกัดการค้ากับประเทศนอกกลุ่มเหมือนกัน ปัจจัยการผลิตที่อยู่ภายในประเทศที่เป็นสมาชิกของกลุ่มสามารถเคลื่อนย้ายได้โดยเสรี เช่นประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community: EEC)

3. **สหภาพเศรษฐกิจเสรี (Economic Union)** เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่สมบูรณ์แบบมากที่สุด ประเทศสมาชิกจะใช้นโยบายแบบเดียวกันหมด ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการค้าระหว่างประเทศ การใช้จ่ายของรัฐบาล การเก็บภาษี และนโยบายเศรษฐกิจอื่น ๆ

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจจะมีผลต่อการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการผลิตและการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ การค้าระหว่างประเทศขยายตัว เกิดการแข่งขันกันระหว่างผู้ผลิต ทำให้สินค้ามีคุณภาพมากขึ้น การเคลื่อนย้ายปัจจัยทุนและแรงงานเป็นไปอย่างเสรี มีการแลกเปลี่ยนความรู้และความเจริญก้าวหน้าทางเทคนิคระหว่างประเทศกันอย่างกว้างขวาง

สรุป

การค้าระหว่างประเทศได้มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของโลก คือทำให้ผลผลิตของโลกเพิ่มขึ้น ประชาชนมีทางเลือกในการบริโภคสินค้ามากขึ้น การค้าระหว่างประเทศที่ค้ำประกันการผลิตและส่งออกสินค้าที่ประเทศนั้นๆ มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบจะนำไปสู่การผลิตที่ตนเองมีความถนัด มีการแบ่งงานกันทำ และผลผลิตของโลกเพิ่มขึ้น รูปแบบของนโยบายการค้า ได้แก่ นโยบายการค้าเสรี นโยบายผูกขาดทางการค้าระหว่างประเทศ นโยบายการทุ่มตลาด และนโยบายการค้าที่มีเครื่องกีดกันทางการค้า